

STORTINGET

Innst. 361 S

(2018–2019)

Innstilling til Stortinget
fra justiskomiteen

Dokument 8:89 S (2018–2019)

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen og Petter Eide om å gi staten plikt til å dekke økonomisk tap som vergen har påført personer under vergemål

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen raskt etablere en ordning for saker som skyldes handlinger minst tre år tilbake i tid, der staten sikrer at vergehaver som er påført økonomisk tap på grunn av kriminelle eller uaktsomme handlinger fra vergen, holdes skadesløse.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jan Bøhler, lederen Lene Vågslid og Maria Aasen-Svensrud, fra Høyre, Ingunn Foss, Peter Frølich og Frida Melvær, fra Fremskrittspartiet, Himanshu Gulati og Solveig Horne, fra Senterpartiet, Geir Inge Lien og Emilie Enger Mehl, og fra Sosialistisk Venstreparti, Marian Abdi Hussein, viser til representantforslaget i Dokument 8:89 S (2018–2019).

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Senterpartiet, har stor forståelse for at det kan oppleves urimelig at vergehaver ikke får tilbake de verdier vergen har underslått.

Flertallet merker seg at departementet for tiden går gjennom flere sider ved vergemålsordningen, og at det i den forbindelse vil kunne være aktuelt å se nærmere på om det bør etableres en ordning som kan dekke denne typen tap, se brev fra Justis- og beredskapsdepartementet av 15. mars 2019 (vedlagt).

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at det i media er omtalt en sak om en verge i Trondheim som stjal 200 000 kroner fra kontoen til et utviklingshemmet brødrepar og 40 000 kroner fra tre andre. Kort tid etter at underslaget ble oppdaget, døde vergen. Krav ble rettet mot dødsboet, men kravet fikk lav prioritet, og brødreparet led tap på 130 000 kroner. Staten er kun ansvarlig for tapet hvis staten har gjort feil, noe som det ikke er grunn til å tro i dette tilfellet. Dette fører til et helt urimelig resultat hvor vergehaver kan miste store beløp.

Dette flertallet peker videre på at det ikke er etablert ordninger som sikrer at den som er satt under vergemål, holdes skadesløs i slike situasjoner. Er en satt under vergemål, skal en få hjelp til å styre økonomien, ikke ødelegge den. Blir en som er utsatt for kriminelle eller uaktsomme handlinger fra vergen staten har oppnevnt, påført et økonomisk tap, tilsier allmenn rettsfølelse at staten må dekke tapet. Vergehaver må holdes skadesløs, og staten må ta oppgjøret mot vergen eller dødsboet etter vergen, slik situasjonen var i det ene konkrete tilfellet i Trondheim.

For dette flertallet er det viktig å understreke at dette ikke vil rukke ved prinsippet om at det er skadevolder, og ikke staten, som er ansvarlig for økonomisk tap som følge av straffbare handlinger eller andre skadevoldende handlinger. Det vil kun flytte ansvaret for å følge opp saken fra en person som er satt under vergemål, til staten som har oppnevnt vergen, og innebærer at staten tar tapet hvis kravet ikke kan innfris. Staten har ansvaret for en god vergemålsforvaltning, også når det gjelder valg av verge og oppfølging av vergene. Ordningens karakter tilsier at statens ansvar for konsekvensene av vergenes handlinger må sikre at vergehavere ikke lider tap i slike situasjoner.

Slik dette flertallet ser det, er det åpenbart behov for å sikre at også saker som til nå er kjent, løses slik at også disse omfattes av en ordning hvor de ikke blir påført skade.

Dette flertallet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen raskt etablere en ordning for saker som skyldes handlinger minst tre år tilbake i tid, der staten sikrer at vergehavere som er påført økonomisk tap på grunn av kriminelle eller uaktsomme handlinger fra vergen, holdes skadesløse.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet mener det er viktig å finne treffsikre tiltak og å unngå uønskede virkninger. Forslaget om å pålegge staten en plikt til å dekke økonomisk tap som er påført personer under vergemål, reiser flere problemstillinger som må utredes, herunder virkeområde og tilbakevirkning.

Disse medlemmer merker seg at det vil bli vurdert forsikringsplikt og pålegg om sikkerhetsstillelse, og mener at før det tas stilling til hvordan man skal håndtere tap som vergen har påført vergehavere, bør Justis- og beredskapsdepartementet få fullføre arbeidet med å utrede mulige løsninger. Ufullstendig eller manglende utredning øker risikoen for at det fattes beslutninger som er uheldige, og som kan ha uønskede virkninger.

Disse medlemmer er enige med forslagsstillerne i at det kan føre til urimelige resultater der vergehaver lider tap på grunn av vergens kriminelle handlinger. Det samme gjelder også der vergehaver lider tap fordi vergen har handlet klanderverdig.

Disse medlemmer viser til at ny lov om vergemål ble vedtatt i 2010 og trådte i kraft fra 1. juli 2013. En av de viktige endringene som der ble innført, var ordningen med faste verger. Her var hensikten å få en nødvendig profesjonalisering av vergemålsordningen samt sikre kompetente verger. Disse medlemmer viser til at dagens fylkesmenn har et overoppsyn med større økonomiske disposisjoner, og at vergenes handlingsrom er begrenset. Det kan likevel tenkes et større økonomisk skadepotensial både for tredjemenn, for vergehaver og for vergen selv. Eksempelvis kan det i tillegg til kriminelle handlinger være tilfellet at en verge glemmer å tegne nødvendige forsikringer, overfører penger til feil mottaker, oversitter frister eller glemmer å søke om tilskudd. Tapet for både vergen og vergehaveren kan potensielt sett bli betydelig. En forsikringsordning kan eksempelvis være en måte å redusere risikoen for tap på.

Disse medlemmer viser til at det etter alminnelige erstatningsrettslige regler er slik at staten er ansvarlig i de tilfeller hvor det foreligger ansvarsgrunnlag fra det offentlige, eksempelvis i de tilfeller der tilsynet med vergen har sviktet. Disse medlemmer viser til statsrådens brev til justiskomiteen av 15. mars 2019 (vedlagt), der det adresseres hvorvidt man skal gå ut over de alminnelige erstatningsrettslige regler og gjøre staten ansvarlig også i de tilfellene hvor staten har håndtert saken forsvarlig. Forslaget om å pålegge staten en plikt til å dekke økonomisk tap som er påført personer under vergemål, krever nærmere utredning da det reiser en del spørsmål rundt virkeområde og tilbakevirkning. Disse medlemmer viser til at Justis- og beredskapsdepartementet er i gang med å vurdere ulike løsninger for å sikre at vergehavere ikke blir påført økonomisk tap som følge av vergens handlinger. Statsråden nevner i sitt svarbrev at det vurderes både forsikringsplikt og pålegg om sikkerhetsstillelse. Disse medlemmer peker på at en statlig erstatningsordning vil medføre administrative kostnader.

Disse medlemmer vil for øvrig vise til at en bedre vergemålsordning har vært en prioritet for regjeringen. Statens sivilrettsforvaltning fikk i desember 2018 i oppdrag å gjennomgå vergemålssaker med formål om å avdekke ufrivillige vergemål, og det ble i årets reviderte budsjett bevilget 10,2 mill. kroner til dette. Videre ble det i 2018 bevilget 43 mill. kroner for å styrke vergemålsordningen.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

K o m i t e e n har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k:

Stortinget ber regjeringen raskt etablere en ordning for saker som skyldes handlinger minst tre år tilbake i tid, der staten sikrer at vergehavere som er påført økonomisk tap på grunn av kriminelle eller uaktsomme handlinger fra ver-
gen, holdes skadesløse.

Oslo, i justiskomiteen, den 4. juni 2019

Lene Vågslid

leder

Ingunn Foss

ordfører

VEDLEGG**Brev fra Justis- og beredskapsdepartementet v/statsråd Jon Georg Dale til justiskomiteen, datert 15. mars 2019****Uttalelse til Dokument 8:89 S (2018-2019)**

Jeg viser til brev 19. februar 2019 fra Justiskomiteen, hvor komiteen ber om departementets uttalelse i forbindelse med behandlingen av Dokument 8:89 S (2018-2019). Jeg forstår forslaget slik at staten skal dekke vergehavers tap som følge av vergers handlinger, og at staten skal søke regress hos vergen.

Jeg viser også til justis- og innvandringsministerens svar 7. februar i år til Stortingets presidentskap på spørsmål nr. 867 til skriftlig besvarelse. Spørsmålet var om justis- og innvandringsministeren vil ta initiativ til å endre reglene slik at personer under vergemål sikres mot tap vergen har utsatt dem for. I svaret ble det blant annet gitt uttrykk for forståelse for at det kan oppleves urimelig at vergehaver ikke får tilbake det beløpet som vergen har underslått. Videre ble det opplyst om at departementet for tiden går gjennom flere sider ved vergemålsordningen, og at det i den forbindelse vil kunne være aktuelt å se nærmere på om det bør etableres en ordning som kan dekke denne typen tap.

For ordens skyld minner jeg om at staten vil være ansvarlig etter alminnelige erstatningsregler i de tilfeller der tapet skyldes erstatningsbetingede forhold fra det offentlige, eksempelvis der tilsynet med vergen har sviktet. Spørsmål her er om man skal gå utover de alminnelige erstatningsreglene og gjøre staten ansvarlig også i de tilfellene hvor staten har håndtert saken forsvarlig.

Det er viktig å finne hvilke tiltak som er best egnet for å løse det aktuelle problemet, samtidig må vi unngå uønskede virkninger. Forslaget om å pålegge staten en plikt til å dekke økonomisk tap som har påført personer under vergemål, reiser flere problemstillinger som må utredes nærmere, herunder virkeområde og tilbakevirkning. Departementet er allerede i gang med å vurdere ulike løsninger for å sikre at vergehaver ikke blir påført økonomisk tap som følge av vergens handlinger. Det vil for eksempel bli vurdert forsikringsplikt (som for advokater, herunder advokatverger) og pålegg om sikkerhetsstillelse (som for bobestyrere ved offentlig skifte). Disse gruppene har det til felles med flere faste verger at de er selvstendig næringsdrivende som påtar seg oppgaver for staten. Dette kan være mer hensiktsmessige løsninger ettersom en statlig erstatningsordning blant annet vil medføre administrative kostnader. Det bør også vurderes om det bør være andre regler i saker der vergemålsmyndigheten har valgt hvem som skal være verge enn i saker der vergehaver selv har valgt vergen.

Før det tas stilling til hvordan man skal håndtere tap som vergen har påført vergehavere, bør Justis- og beredskapsdepartementet få fullføre arbeidet med å utrede mulige løsninger. Ufullstendig eller manglende utredning øker risikoen for at det fattes beslutninger som er uheldige og som kan ha uønskede virkninger. Jeg mener derfor at det nå ikke vil være forsvarlig å konkludere med at det skal opprettes en ny statlig erstatningsordning i tråd med representantforslaget.